

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ДЕСТИНАЦИИТЕ ЧРЕЗ СЪЧЕТАВАНЕ НА АЛТЕРНАТИВНИ ВИДОВЕ ТУРИЗЪМ

Десислава Алексова

Докторант в СУ „Св. Климент Охридски”, катедра „География на туризма”

OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF ALTERNATIVE TOURISM IN SYRIA

Dessislava Alexova

PhD student at Sofia University St. Kliment Ohridski ", Department of Geography of Tourism

Abstract: The survey examines integrated development of alternative forms of tourism according the concept of sustainable and responsible tourism, based on natural resources, cultural heritage and local communities' development. It presents a model for sustainable management of tourism destination based on the specifics of the area. The ways to achieve effective sustainable development have been presented, including underdeveloped and protected areas.

Key words: sustainable development, destination, alternative tourism

Туризмът се превърна във водеща световна индустрия, но приносят за икономиките на посетените страни е недостатъчен и рядко изгоден за местните общности. Етиката и отговорността, както към хората, така и към околната среда са често пренебрегнати за сметка на икономически интереси на международни корпорации. Според Програмата за околната среда на ООН, 80% от приходите от типичната "all inclusive" почивка се разпределят между авиокомпаниите, хотелски вериги и други международни корпорации. Много често големите хотелски комплекси в страни от третия свят са собственост на западни компании, което почти винаги е гаранция, че разходите на туристите в съответната страна не служат за подпомагането ѝ. В следствие на този процес туристическото развитие допринася за обогатяването на чуждестранните инвеститори за сметка на местното население, което претърпява частичен културен срив, социални проблеми и консуматорски конфликти. [7]

С цел да се намалят тези проблеми още в края на миналия век възниква понятието алтернативен туризъм, което означава „друг” и обединява т. нар. „меки”, „зелени”, „отговорни” форми на туризъм. Постепенно алтернативният туризъм се превърна в самостоятелен сегмент на международния туристически пазар – в алтернатива на масовия туризъм като начин на протичане и философия, който щади околната среда и подкрепя местната икономика. Все по-голяма част от туристическото търсене се насочва към устойчиви практики и солидарни пътешествия. Основен акцент в тези пътувания е досега със съхранената природна среда, автентичната атмосфера и кухня, запазените традиции, пейзажа и липсата на загрозяващите белези на урбанизма. Перспективите са свързани преди всичко с глобализацията, стремителното и мащабно разрастване на индустриализма и урбанизма. Промяната на жизнената среда поражда стремеж към пряк досег с природата, към духовното и автентичното. [5]

Устойчивият туризъм трябва да използва оптимално ресурсите на околната среда, да зачита социокултурната автентичност на приемащите общности, да осигурява надеждна икономическа дейност в дългосрочен план с всички заинтересовани страни и да разпределя равномерно социално-икономическите ползи⁶³. Той е насочен към ефективно

⁶³ WTO definition

управление в използването на ресурсите с цел тяхното опазване. Концепцията за устойчивото туристическо развитие привлича все повече вниманието, като се акцентира върху баланса, който трябва да бъде постигнат между туризма и останалите реални и потенциални дейности – туризъм, който се развива в определена територия по такъв начин и в такъв мащаб, че да остане жизнеспособен за неопределен период от време, без да разруши или промени средата, в която съществува, като съдейства за успешното развитие на всички останали дейности и процеси. Ръководните принципи за устойчиво развитие и практики за устойчиво управление на туризма са приложими към всички форми на туризъм във всички видове дестинации, включително и масовия туризъм и туристическите ниши.

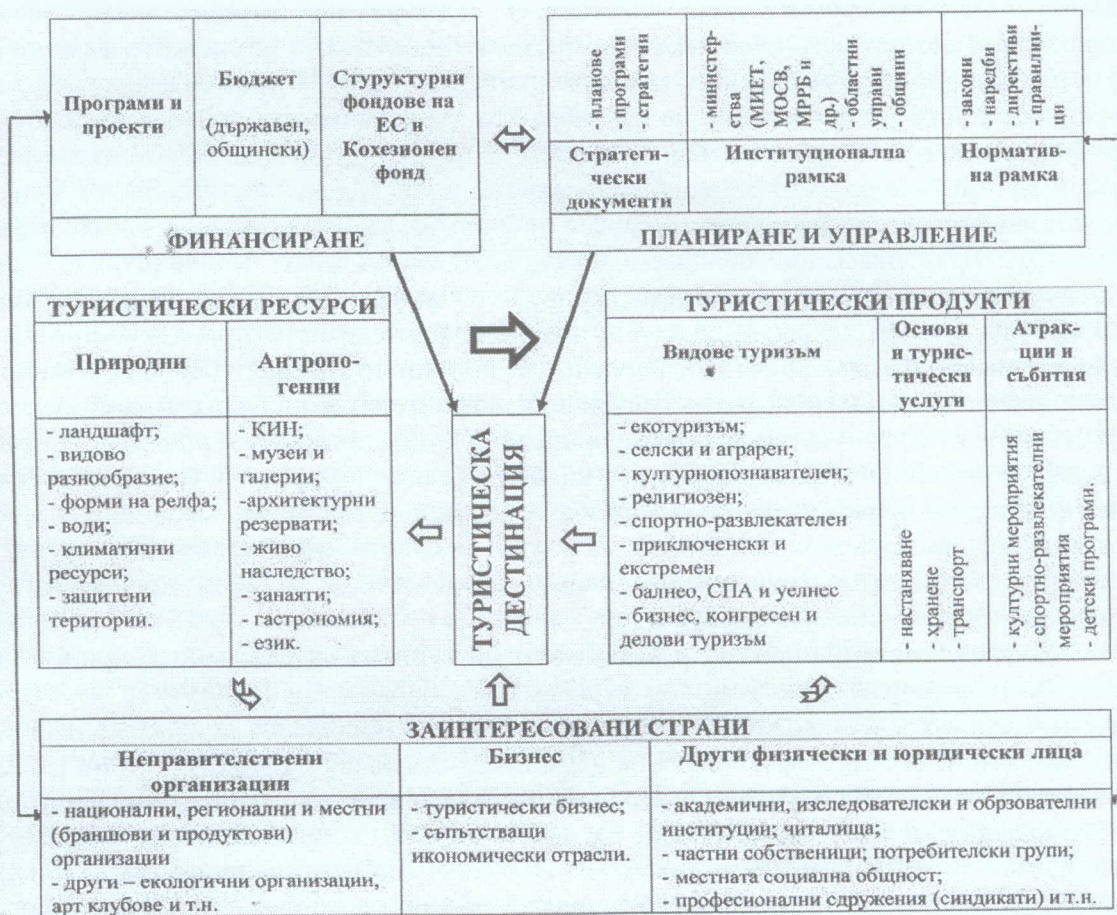
Отговорният и солидарен туризъм от своя страна е алтернатива на социалния и икономическия упадък и издига в приоритет отношението към природата, традициите и интересите на местните общности. Той е създаден с цел да се избегне едностранното обогатяване и да се осъществи международен обмен, в който всяка страна да бъде действащо лице, чрез утвърждаване на устойчиви модели за местно и регионално развитие. Отговорното пътуване поставя в центъра на пътешествието човека и съприкосновението с него. Участието на местното население в различните фази на даден туристически продукт, уважението към човешката личност, културата и природата, както и по-равностойното разпределение на печалбите от туристическата дейност са основите на устойчивия солидарен туризъм. Той позволява до 95% от приходите да останат в местната икономика, като посредством популяризирането му в дадена дестинация се привличат посетители, които истински се интересуват от мястото, където прекарват своята ваканция. Туристите предприемащи солидарно пътешествие пътуват индивидуално или са организирани в малки и средно-големи групи. Те са любознателни, платежоспособни, с по-голяма обща култура и очакват да научат повече за посещаваната страна и нейните жители по време на своята ваканция. Предпочитат да посетят и опознаят основно планински и селски райони, по-малко познати дестинации, характеризиращи се със собствен облик, автентична култура и съхранена природа. Туристическите програми включват разнообразни дейности и са насочени към изграждане, обучение и усъвършенстване на участниците, по начин, който не уврежда околната среда и не накърнява морала на местните жители. Основни доставчици на услуги са собственици на семейни хотели, къщи и стаи за гости, хижи, манастири, планински водачи и коняри, производители на оригинални занаятчийски продукти и др.

Съвременните тенденции в развитието на туризма са свързани с принципите на устойчивото развитие и солидарния туризъм. Конкурентното предимство на отделните туристически продукти може да бъде повишено чрез увеличаване дела на допълнителните услуги, повишаване квалификацията на персонала, създаване на нови културни и спортно-развлекателни събития и атракции. Предлагащите видове алтернативен туризъм трябва да бъдат съобразени със спецификата на дестинацията, количеството и качеството на природните и антропогенните ресурси. Процесът на стимулиране на търсенето и използването на по-слабо активни туристически сезони, които поемат наличния капацитет, спомага за увеличаване на приходите от туризма, като в същото време намалява натиска върху околната среда и социалната общност. Адаптирането на целевия пазар към несезонните пазари може да се осъществи чрез изграждане на материално-техическа база за някои специализирани видове туризъм –

бизнес и конгресен, балнео, уелнес и СПА туризъм. Концентрирането на атракциите и дейностите в рамките на и около дестинацията, създаването на иновационни туристически продукти и въвеждане на диференцирана ценова политика и финансови стимули ще доведе до по-пълноценен престой на посетителите и генериране на приходи в

посещаваната дестинация. Устойчивото развитие на туризма може да бъде постигнато чрез установяване на сътрудничество между доставчиците на услуги и туроператорите, ангажиране на местни фирми и организации, адаптиране на целевите пазари и повишаване квалификацията на кадрите. [2]

Устойчивото управление на дестинациите изисква изграждането на ефективна структура, при която да се гарантира сътрудничеството на различните заинтересовани страни и да е възможно ефективно лидерство. Местните власти са основните действащи лица при планиране и управление на туризма, както и при управление на последствията от въздействието върху него. Те трябва да работят в непосредствено сътрудничество помежду си, с частния сектор и в съответствие с интересите на околната среда и социалната общност. Степента на обратна връзка с туристическия бизнес е важна за постигането на по-устойчиво развитие на туризма. [2] Формирането на туристически продукти трябва да се осъществява на базата на специфичните за всяка дестинация туристически ресурси и да бъде съобразено с регионалните планове и стратегии. (Фиг. 1.)

Фиг. 1. Модел за устойчиво развитие и управление на туристическа дестинация

Предлагането на специализирани видове туризъм в слаборазвити, крайгранични и защитените територии спомага за създаване на нови туристически продукти, изграждане на туристическа инфраструктура, промотиране и рекламиране на региона, опазване на културно-историческото наследство и подпомагане на образователни и научни дейности. Изграждането на туристически маршрути в територии със специален статут и режим на управление (защитени територии, археологически резервати, защитени зони, включени в

европейската екологична мрежа Natura 2000) следва да бъде отговорно и съобразено с режимите на опазване и плановете им за управление. От особена важност за устойчивото развитие на туризма в защитените територии е партньорството между парковите администрации, природозащитните организации, бизнеса, институциите и местното население. Общите им усилия и прилагането на „добри практики“ от опита на други страни ще позволи насочване на част от туристическия поток към по-слабо развити райони и ще доведе до формирането на нови туристически дестинации. Особено важен е механизъмът, по който трябва да се подхожда при планирането на туристически дейности и инвестиционни проекти. Необходимо е този механизъм да бъде изцяло съобразен със спецификата на ресурсите и капацитета на територията, целите и ограниченията, заложи в Закона за защитените територии и плановете за управление. Много съществен и важен е мониторингът на туристическото развитие, чиято цел е правилното прогнозиране и планиране, които да позволят адекватни и навременни реакции преди проявлението на някои отрицателни последици с причиняване на трайна вреда в туристическата дестинация. Мониторингът е една от слабите страни на българския туризъм и това се отразява и на неговото устойчиво развитие. [1]

Развитието на алтернативни форми на туризъм на в природните паркове може да бъде определено като гръб на международния масов туризъм и място за туризъм и отдих на градските жители от София, Варна, Перник, Сливен, Враца, Габрово, Русе и Шумен. Проучвания на посетителския поток установяват, че над 4.5 млн туристи посещават природните паркове всяка година, а приходите от туризма надхвърлят 20 000 000 евро⁶⁴. Развитието на устойчив и отговорен туризъм по начин, който не вреди на околната среда или оказва минимално посетителско въздействие ще разнообрази туристическото предлагане и ще допринесе за развитие на целогодишен туризъм във вътрешността на страната. Вторична полза се явява намаляването на миграционните процеси и завръщането на все по-млади хора, желаещи да се занимават с обслужване на туристи. Изграждането на специализирани туристически маршрути, спазващи критериите за устойчив и отговорен туризъм е един от механизмите за успешно управление на територии с уникални природни ресурси и характерни ландшафти, който би могъл да допринесе за опазването на биоразнообразието, екосистемите и пейзажа, както и за подпомагане до известна степен на местното население. Все повече специализирани туроператори предлагат възможности за практикуване, както на екотуризм, така и на екстремн, приключенски и селски туризъм, организиране на тийм билдинги и др. [1]

Наред с опазването на природната среда е грижата за социокултурната автентичност на приемащите общности. Съхраняването и развитието на местните занаяти, традиции и култура е пряко свързано с развитието на посетителския поток, културния, селския и екотуризма. От една страна те се явяват част от комплексния туристически продукт и способстват за повишаване на интереса към съответния регион. От друга страна повишения посетителски поток и най-вече реализираните допълнителни приходи в условията на висока безработица мотивират и стимулират местните хора. Установени са директни и индиректни ползи за местните общности от запазването и развитието на местни занаяти, традиции и култура в следните направления: възраждане и запазване на местните бит и културна идентичност, създаване на алтернативен поминък и допълнителни доходи, инициране и подкрепа на нови местни културни форми. [1]

Добра практика за положителния ефект от развитието на устойчив и солидарен туризъм в крайгранична защитена територия е с. Бръшлян, на територията на природен парк „Странджа“. Селото наброява 60 жители, 40 от които участват в посрещането на

⁶⁴ По данни на Асоциация на парковете в България

туристи и предлагат 65 легла за гости. С подкрепата на дирекцията на парка е изградена добра инфраструктура – канализация, малки музеи, пикници. Ежегодно се отчитат над 4500 еднокдневни организирани посещения, 2000 неорганизиранни и 700 реализирани нощувки⁶⁵.

Устойчивото развитие на всяка дестинация е свързано с отношението към природата, традициите и интересите на местните общности. Туризмът трябва да бъде носител на нови послания и надежди в общественото пространство, на нови идеи за утвърждаване на устойчиви модели за местно и регионално развитие. Повишаването на качеството и налагането на запазена марка на дестинацията може да се постигне чрез предлагане на комплексен туристически продукт, който умело да съчетава различни видове алтернативен туризъм, следвайки принципите на устойчивото развитие.

Използвана литература:

1. Даскалов, К. Изследване “Хората и парковете”, Финален доклад, София, 2004
2. План за действие за по-устойчив Европейски туризъм – Доклад на Европейската група за устойчив туризъм, 2007, 79 с.
3. Проучвания на посетителския поток по поръчка на Асоциация на парковете в България с материали, изследвания и разработки на Евробарометър, Медиана, НЦИОМ, НСИ, ДУГ, Проект “Родопи”, Институт за анализи и оценки в туризма и др.
4. Янкова, Л. Солидарните пътешествия. Статия за пътешествията на Vision du Monde В: <http://www.baatbg.org/welcome.php?subPage=13>
5. <http://www.baatbg.org/> - Официален уеб сайт на Българска асоциация за алтернативен туризъм
6. <http://www.wto.org/> – Официален уеб сайт на Световната туристическа организация
7. <http://www.unep.org/> - Официален уеб сайт на Програмата за околната среда на ООН

⁶⁵ По данни на Асоциация на парковете в България